



Detta verk är licensierat under Creative Commons Erkännande-Icke-kommersiell-Ingå bearbetningar 2.5 Sverige licens. För att se en kopia av denna licens, besök <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.5/se/> Verket har publicerats i www.globalarkivet.se.

Hopp och misströstan

I slutet av mars för två år sedan anlände jag till Västpapua, som är den västra delen av ön Nya Guinea, men också den östligaste och från Jakarta räknat mest avlägsna delen av öriket som sedan ett drygt halvsekel utgör republiken Indonesien.

Redan i flygplanet från Sulawesi på väg till Jayapura, huvudstaden i Västpapua, kunde jag märka att jag var på väg in i en annan värld. Människorna var mörkhyade och hade fysiskt en mer kraftfull framtoning än malajerna. Då planet sänkte sig såg jag att också landskapet förändrats. Stora öppna vidder, som ett landskap målat med breda penseldrag i djupgrönt och bruna nyanser, omger den lilla staden Sentani utanför Jayapura där japanerna under andra världskriget byggde flygfältet. Från sjön intill höjde sig kullar av sammetslen grönska med dungar av sagopalmer som dekorativa strandbårder. I norr kunde jag se Dobon-solobergen och i söder, bortom sjön, tog djungeln vid.

Flygplatsen är liten och prydlig och det fåtaliga bagaget kom snabbt. På en balustrad stod ett antal män i camouflaguniform. De rökte lugnt medan de överblickade ankomsthallen och kastade granskande blickar på de nyanlända. Jag noterade att jag var den ende västerlänningen där.

En kortväxt man med kortlockigt hår och en tjock silverkedja om halsen kommer fram och presenterar sig med ett stort leende. Han berättar stolt att han tillhör danifolket och erbjuder mig sina tjänster som guide. Jag avböjer vänligt, men han följer mig ändå till hotellet där jag bokat rum. Denne man blir jag inte riktigt klok på. Han dyker upp ett par gånger om dagen och erbjuder sina tjänster utan att vara speciellt påstridig. Först senare slår mig tanken att han samarbetar med de uniformerade männen på balustraden.

Jag går en runda i stan på kvällen. Sentani är sorgligt märkt av de senaste årens konflikter mellan motståndsrörelsen och militären. Flera hus längs den enda huvudgatan står kvar som sotiga ruiner. Bara flagnade skyltar vittnar om att de tidigare inrymt hotell och kafeer. Då



"Osanitara", så regeringen och ersatte danifolets traditionella hus, med modern, värmealstrande plåt under den heta solen.

skymningen faller blir det snabbt kolmörkt och tyst. På morgonen vaknar jag av psalmsång. Missionärerna har varit flitiga- och framgångsrika.

De flesta papuanerna bekänner sig till kristendomen i en eller annan form. Här finns katoliker och protestanter och frikyrkliga samfund i alla de variationer, från metodister till sjunde dagens adventister. Stora, välbyggda kyrkor finns på alla orter jag besöker. Med indonesierna kom islam till Västpapua. Varje ort verkar ha sin moské och jag ser flera halvfärdiga moskébyggen. Jag brukar välkomna böneutropet i skymningen men här skorrar det falskt och främmande i mina öron.



Framtiden för många barn i Västpapua ser inte ljus ut.

INTE UTAN SURAT JALAN

För en besökare i Papua är det lätt att inse var maktens boningar befinner sig då han hastar längs huvudgatan i Jayapura till den centralt belägna polisstationen för att an hålla om sitt "Surat Jalan" det vill säga sitt resetillstånd.

Reserutt och personalia antecknas noggrant i "S.J." som sedan ska stämpas av polisen på alla orter man besöker. Journalister göre sig ej besvär, de är förbjudna att besöka Papua. Liksom organisationer med humanitära syften som UNHCR. För min del går proceduren snabbt. En medelålders psykolog kan knappast utgöra en säkerhetsrisk. Jag lämnar polisstationen åtföljd av leenden och glada tillrop. "Have a good day, Madame!"

Följande morgon tar jag flyget till staden Wamena i Baliendalen. I fyrtiofem minuter flyger vi över djupgrön djungel där bruna floder slingrar sig som ormar. Bergen dyker upp ur molnen, andlöst vackra och skrämmande i sin ödslighet. Det dröjde till 1938 innan människorna i dalen fick kontakt med den yttre världen. En engelsman flög vilse bland bergen och såg plötsligt under sig en grönskande slätt med prydliga byar och grönsaksland!

Wamena ligger utsträckt över slätten på alla håll omgivet av bergskedjor. Det saknas tydliga landmärken förutom en

och annan kyrka och flygterminalens rundade basttak som haft danihyddorna som modell.

Konfrontationen med yttervärlden har varit smärtsam för danifolket som bor i dalen. Det tidigare bysamhället har vittrat sönder i takt med att turisterna har strömmat till. Alla ville möta stenåldersmänniskorna! I Wamena kan

man fortfarande hitta byar med ett fungerande småskaligt jordbruk. Skörden av grönsaker täcker mer än väl deras behov och om de skulle få hjälp med transport kunde de även sälja till andra delar av Papua. Ingenting myndigheterna verkar speciellt intresserade av. Den militära närvaron är om möjligt större här än vid kusten. Som en by i byn ligger arméns stora förläggning med soldatbarracker och höga portaler vid ingångarna. En stor moské byggs i närheten av flygfältet.

TURISTFÄLLAN

Genast då jag steg in i den sjabbiga flygterminalen möttes jag av en "guide", en stor, lufsig daniman i keps och skägg. Han följde mig prompt till polisen som satt i ett rum intill ankomsthallen där jag fick en stämpel i mitt Surat Jalan. Guiden försäkrade att han skulle hjälpa mig med hotel och polismannen nickade: "For your safety, Madame".

Det tog mig ett dygn att bli av med den efterhängsna guiden och hans bror, som erbjöd mig djungelexpeditioner med häst och bärare till astronomiska summor. Samtidigt började jag känna mig vagt olustig. Den ende resenären jag träffade var en ung engelsk läkare på väg ut i djungeln för att leta ormar. De fåtaliga gästerna på hotellet, sannolikt affärsmän, talade inte engelska.

Danifolket som jag ser i staden ger ett föga stridbart intryck. Den militära närvaron vore svår att förstå enbart utifrån vad man ser då man rör sig runt i staden. Liksom papuanerna i Jayapura verkar männen inte ha mycket att göra. De som inte har *becak* (cykeltaxi) vandrar omkring till synes mållöst eller sitter längs vägkanterna. Kvinnorna däremot skyndar målmedvetet fram. De bär stora kassar på ryggen fästa över pannan och virkar där de går.

Den indonesiska regeringen försökte till en början att

En medelålders psykolog kan knappast utgöra en säkerhetsrisk.

anpassa danifolket till en "civiliserad" livsstil. Ofta med brutalitet. Penishållare, bastkjolar och andra traditionella attribut brändes på bål. De runda bekväma hyddorna, som var perfekt anpassade till klimatet, ansågs vara osanitära och ersattes av fyrkantiga stenhus med tak av korrugerad plåt. Människorna trivdes inte i husen, som var kalla om nätterna, och överlät dem till grisarna istället. Själva byggde de nya hyddor åt sig. De flesta dani jag såg nu i Wamena klädde sig modernt. Penishållare fanns däremot att köpa i souvenirbutikerna.

Också jag spankulerade omkring på de ändlösa vägarna. I den tunna luften kände jag mig kraftlös. Jag hade en känsla av att trampa på stället och inte komma någon vart. Samma känsla infann sig då jag försökte tala med människorna, även om de verkade förstå vad jag sade.

Jag möttes av undflyende blickar och besvärad tystnad då jag tog upp ämnen utöver den vanliga turistjargongen. Det var populärt att prata om penishållare och mumifierade förfäder, men då jag undrade varför uniformerade män med karbingevär snokade runt på frisersalongen eller varför fem motorcykelburna poliser vaktade i vägkorsningen, då fick jag inga svar. Leda och missmod tog över.

Också jag besökte slutligen en by, några kilometer utanför Wamena. Där möttes jag av åldringar och barn. De unga kvinnorna jobbade på fältet, männen var inte heller hemma.

De traditionellt sprittnakna gubbarna struttade omkring förtjust och tiggde cigaretter, kvinnorna bjöd på sötpotatis och barnen höll mig i handen och frågade hur gammal jag var. "Hur gamla är ni själva?", frågade jag. De skakade på huvudet. Ingen här, varken vuxen eller barn vet hur gamla de är. Den indonesiska guiden såg dystert på. Senare i bilen berättar han att skolgången är sorgligt eftersatt. Skolor finns men alltför ofta saknas lärare.

MÖRK FRAMTID

En seriös planering för att förbättra danifolkets villkor borde rimligen inrymma en satsning på basal skolgång för barnen. Även i andra delar av Indonesien har utbildningsfrågor fått vika undan men här på Papua är de om möjligt än mer negligerade.

Västerlänningar som jag senare pratade med i Wamena och som arbetade för de få organisationer som tilläts verka här, var upprörda över myndigheternas indifferens i frågor som rör skola och utbildning. Lågstadieskolor finns ute i bygden men lärare saknas och de lärare som finns saknar i de flesta fall både kompetens och ambitioner för barnens del. Ungdomar som kommer in till högstadieskolan i Wamena lämnas ofta vind för våg då skolan har stängt på grund av lärarbrist.

Om jag jämför med förhållandena i malaysiska Sarawak där ursprungsbefolkningen, dajakerna, också är en stor del av befolkningen verkar regeringen ha en helt annan policy. Längs med floderna i djungeln finns flera välfungerande lågstadieskolor. I Sarawak anklagas skolmyndigheterna för indoktrinering av urinvånarnas barn, så att de fjärrar barnen från sina stamtraditioner, men frågan är vad som är bättre. Barnen i Sarawak får i alla fall

en basal kunskap som kan hjälpa dem att klara sig i det malaysiska samhället där "modern" och "development" är honnörsord. Framtiden för barnen i Wamena ter sig sannerligen mörk i detta perspektiv!

Också sjukvården saknar resurser. I detta rika land med guld och gröna skogar saknas den mest grundläggande sjukvårdsutrustning! Guideboken Lonely Planet varnar resenären för att insjukna i Västpapua. Risken är stor att den enda röntgenapparaten inte fungerar.

Denna bristande satsning i utvecklingsfrågor och samhällsservice, i motsats till repressiva åtgärder, inger farhågor för framtiden. Ojämligheten i livsförhållanden och möjligheter utgör ett strukturellt våld som drabbar människor i Västpapua med förödande kraft. Flera rapporter talar om folkmord!

OM MOTSTÅNDET VÄXER

Sista orten jag besöker är en dammig småstad som ser ut som så många andra indonesierna präglad med sin närvaro här – några stora bankhus, en polisstation, general Sudarsos staty och en moské under byggnad.

Här möter jag äntligen en man som talar med mig. "Why not, we are a free people", säger han. Äntligen någon som vågar tala! Plötsligt skimrar djungeln till, havet sänder en rysning mot stranden! Missmodet rinner av mig. Den bastanta, mörkhyade mannen utstrålar självförtroende och optimism. Jag kallar honom Moses. Tidigare aktiv i motståndsrörelsen – nu bilmekaniker.

"Independence will come soon! Maybe this year!" Han ser min tveksamma min. "Not difficult – easy! Our soldiers are all around in the jungle. All around Wamena! Easy!" Han utstrålar en kraft jag inte sett skymten av tidigare här. "Next time you visit we will be free. Our people have prayed. 40 years they have prayed for Papua. God will help us! And next time you will know who I am!" Trots allt vågar jag inte helt lita på Moses. Min miss-tänksamhet är svår att bli kvitt Hur kommer det sig att han är så frispråkig, i motsats till andra jag mött här? Är det bara jag som blivit paranoid?

Han berättar om våldet mot Papuas folk: "200 000 människor har dött! En stor del av våra intellektuella har mördats av indonesiska armén. För inte länge sedan tog de en av våra ledare. Förra veckan dog en liten pojke."

Just innan jag passerar check-in på min väg till planet som ska ta mig från Papua till Bali väser Moses i mitt öra: "I got a call from Jayapura, they have taken down our flag! I must go."

Och innan jag hinner fråga mer är han borta. Mina e-mejl förblir obesvarade.

*I got a call from
Jayapura, they have
taken down our flag!
I must go.*



Text och foto: Gunilla Karsten

Psykolog och styrelseledamot i Fjärde Världen

Lästips: N Schulman, "Zen Explorations in Remotest New Guinea"